

Čustvene in vedenjske motnje (MČV)

Definicija – zakona9daja

- Otroci z motnjami vedenja in čustvovanja kažejo ponavljajoč, trajen vzorec neprilagojenega (disocialnega) vedenja, ki se kaže v neuspešni socialni interakciji
- Otrokovo disocialno vedenje je lahko zunanje/ eksternalizirano ali notranje/internalizirano pogojeno in se kaže s simptomi npr. agresivno vedenje, avtoagresivno vedenje (simptomi že zapisani)
- Nekateri imajo težje izražene motnje navad (nenavadne motnje – dnevno in/ali nočno, enkoprezo, grizenje nohtov, pretiran apetit, izguba apetita.
- Prisotne so lahko razne oblike otroških psihoz
- Med otroci z MČV je mnogo takih z omejenimi akademskimi spretnostmi, s slabo pozornostjo in slabo motivacijo
- Mnogi ne marajo šole in imajo slab učni uspeh
- Motnje in težave, ki se javljajo v predšolskem obdobju, kot npr. mutizem (sploh ne govorijo le v določeni situacijah do določenih oseb, je socialno pogojeno, lahko ČM vendar ni dokazano, domnevajo, da gre za genetsko motnjo, starši že imeli motnjo, večkrat pri dekletih), tiki (nehotni, trzljaji, ki gredo v posameznika nehote). Zaprtost vase... se ne uvrščajo v širšo kategorijo VM
- Bilo bi stigmatizirajoče, če bi prehitro in neuspešno prepoznali otroke kot VM
- Motnje kot npr. mutizem, hiperaktivnost, razvitost
- Obravnavamo vsako posebej (psihiat., psih., soc., ped., pedagog. Ukrepi
- Nekateri motnje se skozi leta pojavljajo, več simptomov, da se reče, da je motnja

SOCIOLOŠKI MODEL Z DEJAVNIKI TVEGANJA

DEJAVNIKI V DRUŽINI

- Pogosti prepiri, čustveno moteni odnosi, neodgovorno vedenje, slaba komunikacija, kaos, slab nadzor

DEJAVNIKI V ŠOLI

- Slaba motivacija, slab učni uspeh, konflikt z učiteljem, problematična šolska kulturna, problematični učiteljski stil

DEJAVNIKI PRI OTROKU

- Slab nadzor, nizko samospoštovanje, zunanji lokus (iščejo krivdo za svoje vedenje pri drugih) nadzora, neučinkovita spretnost obvladovanja težav biološke značilnosti

DEJAVNIKI V SKUPINI VRSTNIKOV

- Neprilagojeno vedenje vrstnikov, rizično vedenje v prostem času, pohajkovanje, begi, alkoholizem, droge, težave pri vzpostavljanju odnosov z vrstniki (bolje se razumejo z mlajšimi ali starejšimi)

Model prikazuje, da kadar so rizične osebne značilnosti otroka spremljane z vzgojnimi in socializacijskimi težavami v družini, vrcu, šoli in skupini vrstnikov se povečuje tveganje za nastanek ČVM

Za razvoj VM je izjemno pomembna interakcija med skupinami dejavnikov tverganja. V socioekološkem modelu se motnje v vedenju oblikujejo v dve veliki skupini:

- Inernalizirane motnje (depresija, osamljenost...)
- Eksternalizirane motnje (nasilje, agresija, hiperaktivnost...)

VEDENJE UČITELJEV DO OTROK Z VM

- Otroci z ČVM so v primerjavi z drugimi otroci s PP v najslabšem položaju
- Otroci s fizičnimi ali funkcionalnimi primankljaji večinoma vsrkajo pozitivna čustva in željo po pomoči
- Otroke z MV želimo največkrat odstraniti, izključiti

Raziskave kažejo:

- Da učitelj nudi manj pomoči tem otrokom oziroma jim pomoči niti ne poiščejo
- Z njimi se manj pogovarjajo in komunicirajo, manj časa jim namenijo za odgovore in reševanje nalog
- Manj povratnih inf. o njihovem znanju
- Imajo nižja pričakovanja, namenjajo jim več kritik in manj pohval-nagrad

DELOVANJE STRESA V RAZREDIH Z UČENCI Z VČM

- Učenje teh otrok je zahtevno
- Mnogo učiteljev se srečuje s stalnim stresom, s fizičnimi in čustvenimi problemi
- Mnogi postanejo neučinkoviti (sintom izgorevanja – burnout sy.)

STRESORJI, KI DELUJEJO NA UČENCE

- Šibkost akademskih in socialnih veščin
- Omejeno samozavedanje lastnih težav
- Neupoštevanje psiholoških potreb (po varnosti, sprejetosti, ljubezni)
- Neustrezen kurikulum, učna snov
- Prekomerna uporaba kazni
- Občutje nemoči
- Njihovo življenje je stresno v šoli in zunaj šole (kaotičnost, doživljanje odklanjanja, zaznamovanje v zgodnjem otroštvu, trpinčenje, zlorabe) ali pa čustvena praznina

STRESORJI PRI UČITELJIH

- Neustrezna pričakovanja do sebe, do učencev
- Premalo podpore pri učencih, starših, vodstvu
- Preveč nalog, zadolžitve, premalo časa
- Preveč povdarjeni standardi znanja in uporaba standardiziranih preizkusov
- Učitelji so premalo pripravljeni na poučevanje teh otrok, imajo premalo veščin poučevanja in veščin za vodenje razreda
- Zaradi vzdrževanja vodenja namenjajo manj pozornosti poučevanja – prihaja do napetosti

OBLIKOVANJE INKLUZIVNEGA UČNEGA OKOLJA

- Če želimo pomagat učencem s ČVM je pomembno spremeniti dve stvari
- a) Pri sebi
- b) Pri kurikulumu, poučevanju

1.) POUČEVANJE

- Individualiziranje nalog, zahtev, funkcionalno razvojno ocenjevanje z izdelavo IP
- Upoštevanje učnega stila učenca, modela mnogoterne inteligentnosti
- Jasno in koncizno poučevanje (bistvene vsebine) I znanja ki so potrebna – temeljna znanja
- Pozitivni elementi dela z otroki (veselje, igra, humor)

2.) Učitelj – vzgojitelj

- skrb tza lastno mentalno in osebnostno rast
- Izogibanje negativizmu in sakrazmu
- Zavedanje negativnih stališč, vrednosti
- Posamezniki, ki sprejemajo osebe in druge so se zmožni bolj učinkovito spopasti s stresorji
- Manjše skupine, manj natrpani urniki, prilagojene učne vsebine zmanjšujejo stres

UČITELJ V KOMUNIKACJI Z UČENCI Z čvm

- GA UPOŠTEVA
- IZOGIBA SE NEPOSREDNEMU REAGIRANJU NA NEGATIVNA ČUSTVA UČENCA
- UČENČEVEGA VEDENJA NE JEMLJE OSEBNO
- ZMANJŠUJE NAPETOST V SKUPINI – RELAKSACIJA, DOMIŠLJIJA...
- SKRB ZA RED, UREJENOST, NE DOPUŠČA KAOTIČNOSTI (DA NE MOTI DRUGIH), VZPOSTAVLJA JASNA PRAVILA GLEDE VEDENJA S POZITIVNIMI IN NEGATIVNIMI POSLEDICAMI
- IMA REALNA PRIČAKOVANJA DO UČENCEV, BREZ PERFEKCIONIZMA
- Na silo z discipliniranjem vedenjskih vzorcev ni mogoče spreminjat
- Otrok bo vedenjski vzorec spremenil če bo motiviran
- Vzorec lahko opusti, kadar spozna novega
- Otrok z VM tako opuščajo stare vzorce, ker jim pomagajo pri reševanju problemov, z njimi se branijo
- Za spreminjanje je potrebno vpovstaviti u čencem odnos zaupanja, spo9jevanja
- Postavljanje meja

Supervizor

- Sestankovanje, redno vključevanje tima, ki delajo s temi otroci □ supervizije
- Supervizor pride tja, da posluša njihove težave, pskuša svetovati

UČENCI Z VEDENJSKIMI TEŽAVAMI

- Učne težave UT: delimo na splošne, specifične
- Razprostirajo se na kontinuumu od lažjih do težjih, od enostavnih do kompleksnih
- Glede na trajanje so lahko prehodne ali vseživljenjske
- Vzroki UT:

Poškodbe, odstopanja CZS (centralnega živčnega sistema), genetski dejavniki, biokemične pravilnosti, okoljski dejavniki, neustrezno poučevanje

SPLOŠNE UT

- Se pojavljajo pri usvajanju znanj in spretnosti pri enem ali več izobraževalnih zavodih – več težav so učenci manj uspešni ali celo neuspešni
- Običajno učenci s splošnimi UZ počasneje usvajajo znanja
- Splošni UT so lahko posledica notranjih ali zunanjih dejavnikov (npr. motnja pozornosti s hiperaktivnostjo, podpovprečne rejniške sposobnosti, težave socialnoemocionalnega položaja, primankovanje pozornosti, slabše razvitih samoregulacijskih sposobnosti, sociokulturne drugačnosti...

SPEC: UT:

- Motnje se kažejo z zaostankom v zgodnjem razvoju in/ali težav na katerem koli od naslednjih položajih: pozornosti, pomnjenje, mišljenje, koordinacija, komunikacija, branje, pisanje, pravopis, računanje, socialno-emocionalno prilagajanje
- So notranje narave – nevrološko pogojene
- Delimo na dve glavni skupini, ki zajemata
 - a) Specifične primankljaje na ravni slušno vidnih procesov, ki povzročajo: motnje branja – disleksija, pravopisne težave – disortografija in UT povezane s področja jezika
 - b) Specifični primankljaji na ravni vizualnih – motoričnih procesov, ki povzročajo:
 - Težave pri pisanju – disgrafija, matematika, specialna diskalkulija (motnja- prostori, gemoetrija, količine, matematični pojmi, simboli, uporaba računskih operacij...), načrtovanje in izvajanje praktičnih dejavnosti – dispraksija (okorno motorično odzivanje, likovna, tehnični pouk, tam, kjer rabijo motoriko so nefleksibilni) in težave na pdročjih socialnih veščin

Nekateri učenxci imajo splošne UT nekateri spec. UT, mnogi pa imajo UT obeh kategorij

KOGNITIVNE ZNAČILNOSTI UČENCEV Z UT

- Slabša sposobnost sklepanja in posploševanja
- Slabša sposobnost uvidenja bistva
- Slabša sposobnost predstavljanja, povezovanja znanja
- Primanklaj na področju psihološkega procesiranja informacij
- Primanklaj na področju hitrosti, procesiranja, pozornosti
- Nizka motivacija za učenje, nizka samoučinkovitost

METAKOGNITIVNE ZNAČILNOSTI

- Primanklaj na načrtovanju in organiziranju učenja
- Primanklaj pri vedenju in opazovanju delovanja pri učenju
- Slab nadzor nad izvedbo nalog, dejavnosti
- Težave pri usvajanju in uporabi ustreznih metakognitivnih strategij

JEZIKOVNE ZNAČILNOSTI

- Težave z razumevanjem strukturne povedi
- Težave na pdročju pomenoslovja (semantike)
- Težave na področju skladne rabe ločila, poznavanje slovničnih pravil/sintakse
- Težave na pdročju morfologije jezika, glaskovanja
- Težave pri praktični, vsakodnevni rabi jezika

SOCIALNO-EMOCIONALNE ZNAČILNOSTI

- Nizjka samopodoba
- Naučena nemoč, neboglživost
- Slabo prilagajanje

- Primankljaj v socialni kogniciji, pri prepoznavanju neverbalnih sporočil in socialnih situacij (mimika obraza, smeh, posmeh)
- Slabše razvite socialne spretnosti
- Odklanjanje s strani vrstnikov

UČENCI Z UT V SLOVENSKI ZAKONODAJI

- UČENCI Z ut SO ZAJETI V ŠOLSKE ZAKONODAJI IN V Zakonu o usmerjanju kot učenci s primankljaji na posameznik področjih učbenja (PPPU)
- Učenci s PPPU so prepoznani takrat, ko so se izrazile UT kazale že v dosedanjem šolanju in jih ni bilo mogoče odpraviti.
- Samo učenci s PPPU so upravičeni do prilagoditev in dodatne strokovne pomoči v okviru programa s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo
- Učenci s PPPU so tisti z težjimi in najtežjimi UT
- Med učence z UT sodijo učenci z lažjimi in zmernimi UT

POMOČ UČENCEM Z LAŽJIMI IN ZMERNIMI UT V ŠOLI

- ŠOLA DOLŽNA ZA UČENCE Z LAŽJIMI S REDNIMI UT:
 - ➔ Prilagoditi metode in oblike dela
 - ➔ Dopolniti pouk, organizirati individualno in skupinsko obliko pomoči

Pri pouku in dopolnilnem pouku potrebujejo:

- Več individualnega dela
- Več dela v manjših skupinah (sodelovanje učenje)
- Učenec ne sme biti stigmatizirani, ne smemo poudarjati kar ne zna

Učenci z lažjimi in zmernimi UT – oblike individualne in skupinske pomoči

- Izvajalci so šolski svetovalni delavci (pedagogi, psihiatri, sociologi, specialni pedagogi), učitelj
- Vsi izvajalci vodijo dokumentacijo o učencu